

Úvod do filosofie

Knihy | 30.11.2012 @ 23.29

Se vzdornou zálibou jsem během chvil nevhodných k ničemu jinému přečetl nanejvýš užitečný leták německého filosofa Karla Jaspersa. Na přibližně sto stránkách autor popsal cestu do různých zákoutí filosofického lesa, aby pak vždy naznačil, jak z nich ven.

- Autor: Karl Jaspers
- ISBN: 80-86005-05-4

I. CO JE FILOSOFIE?

- Předmět sporů. Někteří říkají, že se týká každého a tudíž musí být srozumitelná, druzí se jí pro obtížnost ani nechtějí zabývat.
- Nepředkládá obecně platné výsledky, „neexistuje jednomyslnost definitivně poznaného.“ (9) Jsme sice dále než Hippokratés, ale ve filosofování sotva jsme došli po Platóna. Máme jen více materiálu vědeckých poznatků.
- Filosofie bez vědy
 - Každý se považuje za kompetentního, samotné lidské bytí a zkušenost je předpokladem k filosofování.
 - Myšlení je původní, každý je uskutečňuje sám a nanovo. Dítě se například diví a klade otázky na téma identity, počátku, bytí samotného, času.
 - Původní filosofování se projevuje u dětí a duševně nemocných, jakoby se na počátku duševní choroby rozlomila jakási pouta a došlo se k otřesným metafyzickým zjevením. Zřídka nabývají objektivní význam, byť je to možné (Hölderlin, van Gogh). „Řčení, že děti a blázni říkají pravdu, má hluboký smysl.“ (11)
 - Filosofii nelze uniknout. Kdo ji odmítá, již tím filosofuje.

Řecké slovo *filosof* (*filosofos*) je vytvořeno v protikladu k *sofos*. Znamená toho, kdo miluje poznání (bytnost), na rozdíl od toho, který máje poznání, se nazval vědoucím. Tento smysl slova přetrvává dodnes: hledání pravdy, a nikoli její vlastnění je bytností filosofie, i když filosofie často upadá do dogmatismu, to jest do vědění, které lze převést do vět, do vědění definitivního, úplného a naučitelného. Filosofie znamená: být na cestě. Její otázky jsou podstatnější než její odpovědi a každá odpověď se stává novou otázkou.

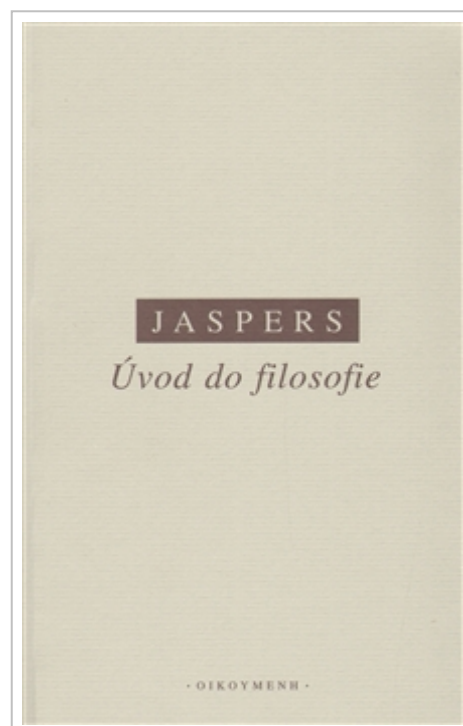
(12)

- Ačkoli filosofie zasahuje každého, systematické vypracování je úkolem každé generace.
- Církevní dogmatismus ani totalitární způsob myšlení filosofii nepřejí. Považuje se buď za bezbožnou, nebo za bezzubou.

Jak přitažlivá síla zázvěti, osvětleného nám zjeveným Bohem, tak vše pro sebe vyžadující moc tohoto světa, obojí by chtělo přivodit konec filosofie.

(13)

- Je zde i požadavek selského rozumu, měřítko užitečnosti. Tháletovi se třeba smála služka, když při pozorování hvězdné oblohy spadl do studny.
- Nepřátelské síly jsou nuceny vymýšlet účelové myšlenkové konstrukce podmíněné výsledkem – marxismus, fašismus.
 - Pozn.: Jde tedy o konflikt individuálního a stádního?
- Jsme osloveni dvou a půl tisíciletou tradicí filosofování Číny, Indie a Západu. V základu je cosi, co nikdo nevlastní a kolem čehož krouží všechno to úsilí: *philosophia perennis* (věčná filozofie).

II. PŮVOD FILOSOFIE

- Původů je vícero (15)
 - údiv → otázka a poznání
 - Platon, Aristoteles hledali z úžasu bytnost bytí. (19)
 - Svádí k odvrácení od lidí k čisté metafyzice.
 - pochybnost → kritické zkoumání a jistota
 - Descartes hledal ve věčné nejistotě nepochybnou jistotu. (19)
 - Platné pouze tam, kde se orientujeme vědeckým názorem.
 - otřes → otázka po sobě samém
 - Epiktetos, stoikové hledali v utrpení života klid duše. (19)
 - Platné pouze jako přechodná ochrana před úplným zhroucením, jinak bez obsahu.
- Mezní situace buď zastírané, nebo uchopené ⇒ sebenalezení v proměně svého vědomí a bytí.
- Nespolehlivost bytí světa ⇒ člověk se zabezpečuje. Vše spolehlivé je však výjimkou v rámci totální nespolehlivosti. Proti tomu stojí tradice (vlast, předkové, přátelé, manželka, víra). Ani zde není bezpečí. Tradice je sporná, postrádá boha, neboť je ve světě.

V nespolehlivosti bytí světa se však tyčí ukazatel. Zakazuje spokojit se se světem; poukazuje k něčemu jinému. (18)

- Mezní situace – smrti, náhoda, vina – vyjevují troskotání. (18)
 - Stoik radí stáhnout se do vlastní svobody. Mýlí se však, ani tam není bezpečno (pravost poznání, šílenství, nespolehlivost člověka).
 - Rozhodující je zakoušení onoho troskotání: Zda zůstává člověku skryto, zda jej dokáže nezastřené vidět, zda se chápe fantastických řešení, zda poctivě setrvává v mlčení před nevysvětlitelným.

... člověk hledá vysvobození. To nabízejí velká, universální vykupitelská náboženství. Jejich znakem je objektivní záruka pravdy a skutečného vykoupení. Jejich cesta vede k obrácení jednotlivce. Toto filosofie nedokáže. A přece je veškeré filosofování překonáváním světa, obdobou vykoupení.

(19)

- V době dnešního úpadku přirozených hodnot pospolitosti lidstva a hlubokého úpadku komunikace žádný zmíněný původ není dostatečný.
- Původ filosofie je v žasnutí, v pochybnosti, v zakoušení mezi, nadto však ve vůli k autentické komunikaci. Filosofie tíhne ke sdělení, vyslovení se, vyslyšení. Její bytostí je sdělitelnost.

Teprve v komunikaci se dosahuje cíle filosofie, v němž je konec konců založen smysl každého cíle: niterné osvojení bytí, prosvětlení lásky, dovršování klidu.

(21)

III. OBJÍMAJÍCÍ

- Co je to, co jest?
 - materialismus (vše je hmota a přírodě mechanické dění)
 - spiritualismus (všechno je duch)
 - hylozoismus (vesmír je materie oživená duchem)
- Všechny tato názory jsou platné pouze pro svou vlastní potřebu, pro svá vysvětlení a podání. Chce-li však podat vše, stává se chybným.
- Důvod: „chápu bytí jako něco, co vůči mně stojí jako předmět, na nějž jsem jako na míněný, vůči mně stojící objekt zaměřen.“ (22) Jde o rozštěpení na subjekt a objekt.
- Rozštěpení dvojí: Ve vztahu k myslícímu subjektu i ve vztahu k jiným předmětům.

- Bytí nemůže být subjekt ani objekt, je objímající. Zůstává temné, jasným se stává skrze předměty. (23) „Samo se neukazuje, nýbrž všechno ostatní se nám ukazuje v něm.“ (24) Samotné objímající neukazuje žádný nový předmět, ale proměňuje smysl předmětnosti, neboť pomáhá „zaslechnout v jevu to, co opravdu jest.“ (24)
- „Předmětným musíme získat poukazy vedoucí k nepředmětnosti objímajícího.“ (24)
- Např. rozštěpení zpředměťují výpovědi. Jinak předmětem není. Různí se navíc podle toho, zda jsem zaměřen jako rozvažování na předměty, jako živé bytí na své okolí nebo jako existence k Bohu. ⇒ Objímající se samo člení do více způsobů bytí objímajícího.
- Objímající jako bytí samo, to je transcendence (Bůh) a svět. Jako to, co jsme my sami, je to pouhé bytí, vědomí vůbec, duch, existence.
- Toto uvolnění pout objektů samotných objasňuje mystiku. Člověk dokáže překročit rozštěpení na objekt a subjekt, dospět k jejich sjednocení, takže mizí předmětnost a zaniká Já. „Tu se pak otevírá autentické bytí a při procitnutí zanechává po sobě vědomí nejhlubšího, nevyčerpatelného smyslu.“ (25)

Často když procítám z dřimoty těla k sobě samému, patřím na neobyčejnou krásu: pak věřím nejpevněji ve svou přináležitost k lepšímu a vyššímu světu, mocně v sobě zažívám nejnádhernější život a splývám v jedno s božstvem.

Plótinus (*Enn.* IV,8,1,1) (26)

- Na základě toho lépe chápeme dávné metafyziky (voda, oheň, vzduch) jako šifrové písmo, které z přítomnosti objímajícího objasnili sebe sama a bytí.
- Míjíme smysl metafyziky, propadáme-li estetickému požitku z těchto myšlenek, neboť obsah se nám ukáže pouze pokud slyšíme v šifře skutečnost.
- Ještě horší omyl je považovat šifru za hmatatelnou realitu, kterou uchopujeme, manipulujeme a konzumujeme.

... považovat symboly jako materiální tělesnost za reálné je především podstatou pověry. Neboť pověra je upoutání k objektu, víra zakotvení v objímajícím.

(27)

- Vědomí rozštěpení na subjekt a objekt je tedy počátek svobody k filosofování. Vyvazuje nás to z každého jsoucna, ruší to oporu v absolutnosti věcí a nechává nás to projít jistým nihilismem, který na nás dýchne z teorie poznání postavené na předmětnosti.

Pád z pevných, avšak klamných jistot se stává vznášení, – co se zdálo propastí, stává se prostorem svobody -, zdánlivá nicota se proměňuje v to, z čeho k nám promlouvá autentické bytí.

(28)

IV. MYŠLENKA BOHA

- Dva kořeny pojetí Boha: bible a řecká filosofie.
- Základ: Bůh jest, to stačí. (cf. Jr 45,3–5) Nejde o otázku nesmrtnosti nebo odpuštění. Nejde o člověka. Všechno je zavaleno jediným: Bůh jest. Nejde tedy o člověka, o jeho starost a vůli.
- Tato skutečnost se jako jediná ukáže, až se člověk vzdá sebe sama a svých cílů. Neukáže se předem, abstraktně, nýbrž při ponoření do bytí světa ukáže se na jeho hranici (opět cf. Jr. 45,3–5; Jeremiáš se vzdal veškerého dějinného působení ve světě). (29)
- Xenofanés a Platón mysleli Boha. Pochopili, že počet bohů je jen zachovávanou tradicí. Chápali Ho jako světový rozum, zákon, prozřetelnost, osud, jako stavitele světa, jako dobro.
- Řeční myslitelé měli Boha myšleného, Jeremiáš Boha živoucího. Smysl obou je tentýž. Záp. teologie a filosofie vyrůstající z těchto kořenů se v nekonečných obměnách zamýšlejí nad tím, že a co Bůh jest.
- Dnes se otázce existence Boha filosofové vyhýbají. Kdo však filosofuje, musí vysvětlovat.
- Theologická teze: O Bohu lze vědět pouze díky Jeho zjevení v Písmu a v Kristu. „Bůh není přístupný v myšlení, nýbrž v poslušnosti víry.“ (30) Jistota o Bohu však byla přístupná již dávno před světem biblického zjevení.
- Filosofická teze: O Bohu víme proto, že Jeho bytí lze dokázat. Jsou-li však takové důkazy podávány jako vědecké ve smyslu matematiky nebo empirických věd, pak jsou chybné. Radikální vyvrácení ⇒ Bůh není. To je omyl, Boha nelze takto ani dokázat, ani vyvrátit.

...důkazy Boha mají ve skutečnosti jiný smysl než důkazy vědecké. Jsou sebeujištěním myšlení ve zkušenosti vzepětí člověka k Bohu.

(31)

- Kosmologický: Poslední příčina světa. Je neplatný, neboť ve světě jako celku jsme a proto nemůžeme ze světa činit závěr o ničem jiném než o světě. Jistota je v tom, že na otázku po příčině sice nedostaneme žádnou odpověď, ale jsme vedeni k objímajícímu, které zcela jest a nemůže nebýt.
- Uspořádanost světa a nezavršitelnost poznání jako důkazy pouze zatemňují myšlenku Boha. Čím lépe vedou k nicotě a završitelnosti, tím spíše dodávají odstup, abychom se ve světě nespokojili se světem jako s jediným bytím.
- Bůh tedy není předmět vědění a jeho odkrytí nelze vynutit. Lze jen věřit. Odkud však je víra? Má původ ve svobodě člověka.

Člověk, který si skutečně uvědomuje svoji svobodu, získává zároveň jistotu o Bohu. Svoboda a Bůh jsou neoddělitelní.

(32)

- Neboť ve svobodě nejsem skrze sama, jsem si v ní darován. Jsem-li tedy autenticky sám sebou, vím, že nejsem skrze sebe sama.

Nejvyšší svoboda se ve svobodě od světa chápe zároveň jako nejhlubší svázanost s transcendencí.

(32)

- ⇒ Souvislost mezi popřením svobody a popřením Boha. Spokojení s bytím přírody, bohů a démonů.
- Svoboda bez Boha – bytí samo sebou – absolutně samostatné „já chci“ mění svobodu v bezradnost prázdného bytí. O tom hovoří Kierkegaard: zoufalé chtění být sám sebou, a zoufalé chtění nebýt sám sebou.

Bůh je pro mne v té míře, nakolik se ve svobodě stávám sám sebou. Není tedy jakožto obsah vědění, nýbrž pouze to, co se stává zjevným existenci.

(33)

- Svět samozřejmostí, autorit, mocí. O svobodu se člověk přesto nesmí nechat připravit! Své odpovědnosti být původem svých rozhodnutí se nesmí zřeknout svobody.
- A právě to je zárukou naší svobody, že Bůh není ve světě patrný, že Ho nemáme před očima, že jsme tudíž svobodní. (Kant) (33)
- „Bůh jest“ – pro rozvažování a smyslovou zkušenost není v této větě nic. Jde o autentickou skutečnost pociťovanou v transcendoání (vykročení skrze realitu nad ni samu). „Proto je vrchol a smysl našeho života teprve tam, kde nabýváme jistoty o autentické skutečnosti, to jest o Bohu.“ (34)
- Tato skutečnost je existenci přístupná pouze v původním vztahu k Bohu. Původnost ⇒ nemožnost zprostředkování.

Víra v Boha, jejíž nějaký určitý obsah je každému sdělitelný a která v dějinné skutečnosti zprostředkovává Boha pro všechny stejně, není již skutečná.

(34)

- Je to proto, že čím Bůh skutečně je, tím je absolutně. Nesmí být jen jedním z dějinných projevů. Bůh musí být bezprostředně a bez oklik pro jednotlivce zakusitelný.
- Neboť Boha nelze vidět a popsat, nelze ho komunikovat, nelze ho ztvárnit obrazem ani podobenstvím (desatero). Každý názor jistý obraz skrývá, blízkost Boha je nejradikálnější v nepřítomnosti obrazu.
- Toto není možné, ani v SZ to není naplněno. Vždy zůstal Bůh láskyplný, Bůh soudce atp. „Člověk vždy myslí a nazírá v obrazech.“ (35)

V překračování veškerého dotazování a odpovídání, jež je filosofováním vystupňováno do krajnosti, dospíváme až k tichu bytí.

(35)

- Koncentrace na jedno dává rozhodnutí existence skutečný základ („Nesmíš mít jiného Boha mimo mne.“). Zda člověk získá Jedno za základ je trvalým problémem člověka.
- Děj se vůle tvá: Člověk se skloní před neuchopitelným, je schopen přijmout i to nejhroznější, ví, že jakékoli konkrétní vyjádření Božího rozhodnutí je již pojato, vysloveno člověkem, ⇒ chybné.

- Bůh víry je vzdálený, silný, nedokazatelný. Víra se neopírá o kalkulační vědění. Věřit v Něj znamená žít z čehosi, co absolutně není ve světě. Víra není vlastnictví, proto v ní není žádná každodenní jistota ani jistota víry samotné (člověk musí uznat, že neví nic, dokonce ani to, zda věří).
- Věřící je poddaný v závislosti k slyšenému, zdá se slabý. Nepodléhá však svodům, je silný, „otevřen v rozhodnosti svého skutečného života.“ (36)
- Filosoficky podané je proto skrovné. Filosofie nedává, může jen probouzet a potom napomáhat při uchovávání a upomínat. „Každý v ní rozumí tomu, co vlastně už věděl.“ (37)

V. NEPODMÍNĚNÝ POŽADAVEK

- V lásce, v boji, v službě velkým úkolům. Život se jimi stává materiálem ideje, lásky, věrnosti.
- Např. nepodmíněná solidarita v boji za jí podmíněný život. V minulosti i podníčená vírou v autoritu. Ta je však podmíněna úspěchem autority, neúspěch znamená zdrcující prázdnotu, kdy záchranou je pouze svoboda v autentickém bytí.
- V dějinách jednotlivci poslušní nepodmíněnému požadavku- „zachovávali věrnost tam, kde by nevěrnost všechno zničila“ (38)
 - Sókrates, Thomas Morus
 - Mnohé jiné příklady jsou sporné, neboť „zemřít pro něco, abychom to dosvědčili, vnáší do umírání účelovost a tím i nečistotu.“ (39) Např. mučedníci puzeni touhou zemřít v domnělém následování Krista za hysterických vizí.
 - Vzácné příklady filosofů, kteří před Bohem naplňovali: „filosofovat znamená učit se umírat“ (39) – Seneca, Boëthius, Giordano Bruno. Tito získali sami sebe.
- Požadavky podmíněné: obživa – práce, vycházení s lidmi – moudrost, požadavek – poslušnost. Jsou podmíněné, neboť mne činí závislým na něčem jiném.
- Nepodmíněné má svůj původ ve mě samém, je to ve mně to, co jsem jen já. Předchází účelovost, neboť účely klade. Není to chtění, neboť chtění z něj vychází. Není to proto věc poznání, ale obsah víry. (40)
- Smysl nepodmíněnosti
 - Je to „z neuchopitelné hloubky reflexí se prosazující rozhodnutí“ (40)
 - Nejde o náruživost, hrubou svévoli.

...nepodmíněnost není z faktického bytí, nýbrž ze svobody, a to takové, která nemůže vůbec jinak, nikoli v důsledku přírodních zákonů, nýbrž ze svého transcendentního základu.

(41)

- Nep. rozhoduje, na čem skutečně spočívá život člověka. Nep. je skryté, pouze v mezní situaci řídí život rozhodnutím, které nelze přímo dokázat. „Nepodmíněnost je skutečná pouze ve víře, z níž se uskutečňuje, a pro víru, která ji vidí.“ (41) Autentickou nep. proto nelze dokázat.
- Nep. je nečasové. Není člověku jako pouhé bytí, ale roste v něm s časem a teprve když je nepodmíněné rozhodnutí neochvějné, přichází nepodmíněnost k sobě. Naproti tomu trvalá platnost brání tomu, aby se člověk hodnověrně v nepodmíněnosti projevil. Tam, kde je vlastnění a trvalost, může být vše rázem ztraceno. Tam, kde faktické bytí a minulost na člověka tlačí až k bezvýhodnosti, tam je možné začít od začátku.
- Obsah smyslu nepodmíněnosti
 - Protiklad dobra a zla. „V nepodmíněném se uskutečňuje volba.“ (42)
 - Rozhodnutí jako substance člověka.
 - Rozlišení D-Z na třech úrovních
 - Zlo jako „bezprostřední a bezmezné oddání se náchylnostem a smyslovým podnětům, rozkoši a štěstí tohoto světa, oddání se pouhému bytí jako takovému“ (42). Dobré sice nezavrhuje štěstí pouhého bytí, ale podmiňuje je tím, co je morálně platné. Platnost obecné morálky je nepodmíněná. Jde o morální vztah dobra a zla. „Povinnost je v protikladu k náchylnosti.“ (Kant) (43)

- Opravdu zlá je zvrácenost (více než náchylnost), kdy „dobré činím jen tehdy, když mi to neškodí“. (43) Jsem tehdy ochoten k jakkoli hanebnému činu, pokud nastane střet zájmu morálky a pouhého bytí. Zvrácenost: Nepodmíněné je podřízeno podmíněnému. Dobré je návrat k autentické nepodmíněnosti. Je to proměna ze sebeklamu a nečistoty motivů. Je to vztah etický, o upřímnosti motivů. Čistota nepodmíněného proti nečistotě podmíněného.
- Zlé je teprve vůle ke zlému, pud k ničení, trýznění, nihilistickému kažení všeho co má hodnotu. Dobré je nepodmíněné, tj. láska a vůle ke skutečnosti. Je to vztah metafyzický, o povaze motivů. Láska proti nenávisti.

Působením lásky je tiché budování světa, nenávist je hlučná katastrofa, která umrtvuje bytí v pouhé bytí, ba pouhé bytí ničí.

(43–44)

- Je zde požadavek rozhodnout se. Musíme se všichni stále znovu získávat z nerozhodnosti. (44)

Z morálního hlediska chce člověk myšlením odůvodnit své rozhodnutí jako správné. Z etického hlediska se člověk z obracení znovu ustavuje znovuzrozením své dobré vůle. Metafyzicky si je vědom, že je sám sobě darován ve své schopnosti milovat.

...

Zdá se, že žít z lásky zahrnuje vše ostatní. Skutečná láska zároveň zaručuje mravní pravdu svého konání. Proto sv. Augustin pravil: Miluj a čiň, co chceš.

(44)

- Na lásku se jako omylní nesmíme slepě spoléhat. Musíme ji projasňovat. Proto je třeba přinutit se, ovládat vášně, nedůvěřovat motivům. Neboť v našich motivech, kde se cítíme jisti, ztrácíme cestu.

U toho, co miluji, požaduji, aby to bylo. A to, co autenticky jest, nemohu spatřit, aniž bych to miloval.

(45)

- Pozn. Tak proto Ježíš neučinil mnoho zázraků tam, kde v něj nevěřili. Nemilovali Ho, proto nerozeznali Jeho autentický obrys a proto jim nemohl být tím, čím vskutku byl.

VI. ČLOVĚK

- Je možné člověka poznat v celku? Nebo hraje roli i nepoznatelná svoboda jako jeho nevyhnutelná možnost?
- Člověk k sobě může přistupovat jako k objektu zkoumání a jako k existující svobodě, která je zkoumání nepřístupná.
- Čl. je zásadně víc, než o sobě může vědět. Je možné ho zakusit jen v původu našeho chování.
- Svobodu si uvědomujeme, pokud rozeznáváme její nároky: odpovědnost. (46)
- Vědomí svobody → vědomí vztaženosti k Bohu.
- Ve své svobodě nejsme skrze sebe sami, jsme si v ní darováni.

Teprve na vrcholu svobody, kde se nám naše konání jeví nutné, nikoli v důsledku vnějšího tlaku nevyhnutelného, přírodního dění, nýbrž jakožto vnitřní souhlas někoho, kdo nechce vůbec jinak, si ve své svobodě uvědomujeme, že jsme si dáni transcendencí. Čím víc je člověk autenticky svobodný, o to víc je si jist Bohem. Tam, kde jsem autenticky svobodný, jsem si jist, že nejsem svobodný skrze sebe sama.

(47)

- Člověk jakožto pouhé bytí je poznatelný. – Rasové teorie, psychoanalýza, marxismus, sociologie... Všechny teorie si nárokují poznání člověka v celku, tím ztrácejí ze zřetele autentického člověka a způsobují vyhasínání lidství, vědomí o člověku, „lidského bytí, které jest svobodou a vztažeností k Bohu.“ (48)
- Člověku je díky jeho svobodě jeho bytí jakoby materiálem. Není v mechanickém koloběhu jako zvířata, může se stávat tím, kým má autenticky být.
- Svoboda volá po vedení. V nepodmíněném cítíme vedení Bohem. Jak ale slyšíme, co Bůh chce? Vedení transcendencí je jiné než vedení jednoznačného příkazu. Prochází samotnou svobodou. Kierkegaard „Boha slyšel skrze to, co činil, a skrze to, co se mu ve světě přiházelo“. (49)

- Vedení člověka je v jeho soudu o vlastním konání. Tam však nachází Boží soud nepřimo, je proto předem na omylu.
- Člověku záleží na úsudku někoho druhého, úplnou svémoc nad soudem nelze realizovat.
- Soud skrze vlastní přesvědčení: všeobecně platný požadavek a dějinný (situační) nárok. (50)
 - Mravní požadavky jsou přesvědčující, mohou být následovány bez víry v Boha. Nelze z nich odvodit jednání v konkrétní situaci.
 - Neodvoditelný požadavek je veden spíše dějinnou situací. Jedinec zde ve své situaci slyší jako příkaz cosi jinak sporného. Z toho plyne pokora a odvaha k omylu, vylučuje se záruka jistoty, fanatismu. Teprve zpětný pohled umožní údiv, ani potom se Boží vedení nestává vlastnictvím.
- Vedení transcencí postrádá názornost. Lze jej znázornit vztahem k osobnímu Bohu. (51)
 - Byť sráženi silami světa (strach z budoucnosti, lpění na majetku, strach z hrozivé možnosti), nabývá člověk důvěry. Tato důvěra se může projevit „jako spontánní vděčnost, jako klid ve víře v bytí Boha.“ (51) Ve svobodě se to jeví jako pomoc.

Tuto pomoc často uzavíráme do nějakého daného smyslu a tak ji míváme. Je tomu tak tehdy, když modlitba – jakožto setkání s neviditelným Bohem – sklouzává od nejtíší kontempace, v níž umlkají slova, přes náruživé hledání ruky osobního Boha, až k dovolávání se Boha pro cíle, které vyžaduje pouhé bytí.

(51)

- Člověku transparentnímu jsou všechny situace seslané Bohem, každá je úkolem pro svobodu člověka. Úkol je jasný teprve skrze transcenci a skrze nepodmíněnost lásky, která se v ní stává zjevnou.
- Důsledek na vztah jedince a autority.
 - Kněží zaměňují poslušnost Bohu za poslušnost instancím, zákonům, autoritám, knihám.
 - Boží vůle vs. instance ⇒ pokušení k svévoli.
 - Instance vs. Boží vůle ⇒ pokušení k neposlechnutí Boha.

VII. SVĚT

To, s čím se v každodenním životě setkáváme, je objasňováno vědeckým poznáním a novému jednání je opět k dispozici jakožto vědění o realitě.

(53)

- Věda o realitě přesahuje zájmy pouhého bytí. Člověk chce vědět, co jest, nezávisle na praktickém zájmu.

Hlubším zdrojem věd je čistá, oddaná kontempace, zřící zahloubání, naslouchání odpovědím světa.

(53)

- Vědění neúplné, ale v každé době se předpokládá spolehlivost a přístupnost jakožto realita v celku. ⇒ Obraz světa.
- Samozřejmá touha po universálním obrazu ⇒ Omyl. Systematické jednoty poznání se totiž liší tím víc, čím větší je poznání. Jiný je svět fyziky, jiný svět duše, ducha, života.
- Jeden celek světa proto není jednotou, kterou by mohla sjednotit jedna teorie.

Neexistuje žádný obraz světa, nýbrž jen systematika věd.

(54)

- Svět je neuzavřený, nevysvětlitelný sám ze sebe, není to předmět. ⇒ Odmítnutí obrazu jako předpoklad „filosofického niterného osvojení bytí“. (54)
- „Veškeré poznávání je výklad.“ (55) Vše máme jen tak, že to něco znamená. Veškeré bytí, to e bytí vyložené a bytí, naše řeč o bytí, vědění o bytí a o jsoucím, to jsou přediva rozličných významů. ⇒ Rozdělení na vykládané a výklad. Bytí v celku však musí být to, co nám donekonečna umožňuje možnost vykládání.
 - Výklad není libovolný, správný výklad má objektivní charakter.
 - ⇒ Učení o kategoriích jako o strukturách je učení o znamenání.
 - Absolutní skutečnost nelze výkladem postihnout, veškeré bytí je pro nás „jako na všechny strany se šířící zrcadlení.“ (56)

- Bytí má jevovou povahu. (Kant) Jevová povaha není předmětná, avšak rozum se jí nemůže vyhnout. ⇒ Posun vědomí bytí. ⇒ Filosofické myšlení bytí světa.

Realita ve světě má *mizející bytí mezi Bohem a existencí*.

(56)

- Ačkoli každodennost učí: svět a předmět jsou absolutní, člověk vždy bere něco absolutně. Luther: „To, čeho se držíš, oč se opíráš, to je skutečně tvůj Bůh.“ (56) Pro člověka existuje místo absolutna, které nutně musí naplnit.
- Mystikové opouštěli svět, aby si osvojili absolutno, rozpomínali se na věčné. (57)
- Dva extrémní soudy: Harmonie vs. nihilismus. Proto potřeba připravenost k naslouchání události, osudu, vlastním skutkům v čase.
 - ⇒ Zkušenost absolutní transcendence Boha vůči světu.

... skrytý Bůh se stále více vzdaluje, pokud jej chci obecně a jednou provždy uchopit a pochopit; je nevypočitatelně blízko absolutně dějinnou podobou své řeči právě v jedinečné situaci.

(57)

- ⇒ V bytí světa se odehrává řeč Boha, která se může stát jednoznačnou pouze dějinně bez zevšeobecnění, jen na okamžik.
- Ve světě se setkává časné a věčné. Přímé vědění o Bohu neexistuje, je pouze víra. Její základní věty – „Bůh jest; existuje nepodmíněný požadavek; člověk je konečný a nezavršitelný; člověk může žít veden Bohem“ – jsou citelně platné jen pokud v nich spoluzaznává jejich naplnění ve světě jako řeč Boha. V tradičních formulích víry (svaté jméno, láska, nesmrtelnost) promlouvá nekonečná dějinná hloubka jejich původu. (58)
- Čím obecnější věty, tím méně dějinné.

Bůh je bytí, kterému se v autentickém způsobu existence musíme oddat beze zbytku.

(58)

- Vše, čemu se oddávám, je ověřováno ve vztahu k Boží vůli.
- Při slepé oddání člověk slouží provinile, pouze fakticky, snad d'áblu.
- Pokud všechno selhalo a mizí, bude zoufalství nicoty přemoženo pouze sebestpotvrzením v oddání se Bohu. To je svébytlí odevzdané a zároveň přijaté, aby se ve světě potvrdilo.
- V biblickém mýtu svět jako jev transcendentních dějin – přechodné bytí v nadsvětelném dění.
- Skutečnosti v mizení světa jsou Bůh a existence.
- ⇒ Věčné se jeví v čase světa. Tak i člověk. Paradox: Pro člověka se v něm ještě rozhoduje o tom, co je v sobě věčné.

VIII. VÍRA A OSVÍCENSTVÍ

- Základní filosofické věty víry: „Bůh jest, existuje nepodmíněný požadavek, člověk je konečný a nezavršitelný, člověk může žít veden Bohem.“ (60)
- Věty zůstávají v nejistotě nevěděného. Nenásledují je pod autoritou. Jednoznačností svádějí k zdánlivému vědění.
- K vypovídání náleží diskuse, ne boj o moc. Zbraně intelektu jsou k dispozici všem, jde o projasňování problematizováním.
- K výpovědi víry dochází položením přímé otázky v donucení konfrontací s výpovědí nevíry. Např.: Existuje Bůh? ← Není žádný Bůh, svět je Bůh. Filosofie musí pochopit původ nevíry a osvětlit smysl pravdy víry.
- Ztráta víry – důsledek osvícenství? Osvícenství proti zákazu neomezeného tázání, proti překonaným předsudkům.
 - Falešné osvícenství chce veškeré vědění a konání založit na pouhém rozvažování. Zabsolutňuje jeho poznatky, svádí jedince, aby si byl vším na základě svých výroků, místo aby se opřel o „živou souvislost zpochybňujícího“ (62). Falešné osvícenství chce založit člověka na něm samém, chce pouze vědět, nikoli věřit. Tehdy platí námitky: osvícenství ničí tradici, rozkládá víru, vede k nihilismu, dává člověku svobodu libovůle, stává se proto východiskem nepořádku a anarchie.

- Právě osvícenství si je vědomo faktických mezi tázání. Vyjasňuje totiž i sebe samo.
- Námitka 1: Člověk chce sobě vděčit za to, čeho se mu dostává jen milostí. Bůh však nepromlouvá v rozkazech a projevech jiných lidí, nýbrž jen skrze svobodu člověka.
- Námitka 2: Věda ničí víru, důstojnost člověka. Je to povrchní víra v pokrok. Se ztrátou vědy však nastává pološero nejasných povznášejících pocitů.
- Proč boj proti osvícenství?
 - Tíhnutí k absurdnímu, poslušnost vůči mluvčím Boha.

Existuje tíhnutí nevíry, které víru chce a namlouvá si ji.

(64)

- Odvolání na Krista a Nový zákon platí pouze ve vztahu k teologickým jevům. Biblické náboženství samotné je osvícenstvím projasňováno filosofií, která spoluumožňuje jejich zachování do technického světa.
- Upadlé formy osvícenství – enthusiasmus osvobozujícího se člověka, který nesnese břemeno kritického nevědění.
- Nejčistšímu osvícenství se stává zřejmou nezbytnost víry. (65)
- Víru nelze racionálně vynutit.
- Poznat pravdu a bytí jen z rozvažování je omylem falešného osvícenství. Rozvažování vždy odkazuje: Ve vědeckém poznání na názor a zkušenosti, ve filosofii na obsah víry.

Klamnost vět při vypovídání filosofické víry začíná tam, kde jsou brány jako sdělení nějakého obsahu.

...

Vyslovuje-li filosofující ony věty víry, je to jistá analogie vyznání. Filosof nemá svého nevědění využívat k tomu, aby se vyhnul každé odpovědi. Filosoficky sice zůstane obezřelý a bude opakovat: nevím to; ani nevím, zda věřím; ale taková víra, vyslovená v takových zásadách, se mi jeví smysluplná, a chtěl bych se odvážit takto věřit a mít sílu podle toho žít. Ve filosofování bude proto vždy napětí mezi zdánlivou nerozhodností kolísajícího vypovídání a skutečností rozhodného chování. (66)

IX. DĚJINY LIDSTVA

- Dějiny jsou podstatné pro sebeujištění.

Náš život postupuje vzájemným projasněním minulosti a přítomnosti.

(67)

- Pohroma na pohromu, zmatek na zmatek, dějiny vypadají nesouvisle.
- Kauzální souvislosti se opakují donekonečna.
- Ukazují se totální aspekty – „posloupnosti duchovních stylů generací“. Filosofie právě toto hledá.
- Pouze posledních 5–6 tis. let máme zmapovaných.
- Čtyři výrazné předěly:
 - Prométheovský věk: Vznik jazyků, vynalezení nástrojů, zažehnutí ohně.
 - Staré kultury: Několik málo světlých míst v mase lidstva. Mezi 5000 a 3000 př. Kr.
 - Okolo roku 500 př. Kr.: V Číně, Indii, Persii, Palestině, Řecku současně pokládán duchovní základ, z něhož lidstvo dodnes žije.
 - Vědeckotechnický věk: Přípravovaný od pozdního středověku, duchovně ustavený v osvícenství, široce rozvíjený od 18. stol, v posledních desetiletích překotně se vyvíjející.
- Hegel: „Veškeré dějiny směřují ke Kristu a vycházejí z něho. Zjevení Syna božího je osou světových dějin“. Platí však jen pro věřící, kteří sami rozlišují sakrální dějiny od profánních.
- Osa musí spojovat rámcově všechny ⇒ Období 3., 800–500 př. Kr. (68)
 - Lao-c', Mo-ti, Čuang-c', Lie-c' v Číně.
 - Zarathustra v Persii.
 - Homér, Parmenidés, Hérakleitos, Platón v Řecku.

- Buddha v Číně.
 - Izajáš, Jeremjáš v Palestině.
 - Všichni současně. Uvědomují si bytí v celku, hrůznost světa, vlastní bezmoc, osvobození, vykoupení.
 - Objevují se první filosofové, opírají se o sebe sama, jsou s to postavit se celému světu.
 - ⇒ Po fixaci dogmat a nástupu rozkladu politické řešení, technický pořádek. Veliké říše.
 - Vznikají renesance, nové výtvořiny vznikají ze znalosti obsahů z osové doby.
- Doba vědeckotechnická klade nový začátek. Dojde k novému vývoji skrze obrovské organizace.
 - Dnešní dějiny jsou v pravém slova smyslu dějiny světa. Minulost, to je shluk lokálních historií.
 - Boží záměr s člověkem – obecně řečeno zjevit, co v člověku je, čím může být, co dokáže.
 - Od dějin nelze očekávat, leda tedy „hloubku bytí člověka, která se otevírá s vírou v božství“. (73)
 - Cílem je tedy podmínka dosažení nejvyšších možností lidství: jednota lidstva. Ne náboženství, ne osvícenství, ale hloubka dějinnosti. Podmínkou je politická forma bytí, která zaručuje svobodu. Války ztichnou v celosvětovém právním řádu. Ale...

Každý sám v sobě vidíme svévoli, odpor k sebeprojasnění, sofistiku, jež i filosofii používá k zastírání, vidíme odmítání cizího namísto komunikace, vidíme slast z moci a násilí, nadšení mas válečnými vyhlídkami ve slepé naději na zisk, nadšení divokým, všeobětujícím a k smrti odhodlaným dobrodružstvím; naproti tomu vidíme nepatrnou připravenost mas k odříkání, šetrnosti, trpělivosti a k střízlivému vytváření solidních poměrů, a vidíme vášně, které si takřka bez zábran vynucují cestu všemi kulisami ducha.

(74)

- Katastrofa, neovladatelnost dějin nejsou soudem nad lidstvem. Dějiny nejsou poslední instancí, to by bylo bezbožné. Pravda je založena ne v dějinách, ale v transcenci. A tím, že si dějiny osvojíme, zakotvíme se ve věčnosti. (75)

X. NEZÁVISLOST FILOSOFUJÍCÍHO ČLOVĚKA

- Nezávislost odmítána totalitárním (náboženská víra, stát).
- Filozofovat však znamená zápasit o vnitřní nezávislost.
- Pozdně antický obraz nezávislého filozofa: Osvobozen od poměrů majetku, od pudů, od hrozivých náboženských představ, jež prohlédl, od manželství, od státu a politiky, neboť žije v ústraní, v askezi, bez vazeb. Tím je nepostižitelný a neotřesitelný, jak sám věří. (76)
- Tento filozof vzbuzuje obdiv i nedůvěru, neboť je v něm patrné silné sebevědomí, vůle působit, pýcha a chlad ve vztazích. Jejich dogma je v jejich vlastním učení, takže se jejich nezávislost jeví spíše jako směšná neuvědomělá závislost.
- Nezávislost dvojznačná:

1. Nezávislost myšlenek

... být pánem svých myšlenek může znamenat dvojí – nevázanost v libovůli, nebo vázanost v transcenci.

(77)

2. Nezávislost východiska – hledání archimedovského bodu. Činí nalezení takového bodu člověka bohem, nebo v něm člověk naopak autenticky potkává Boha a tak zakouší nezávislost ve světě?

- ⇒ Nezávislost se může jevit jako nezávanost. Na vše pak možno pohlížet esteticky. Toto pohlížení na svět je sice schopné široce se angažovat, není ale schopné zakotvit se v nepodmíněném, je bez rozhodnutí zakládající život. (78)
 - Je to uchvácenost bytím, je necitlivé k rozporům a absurditám, je to mytické myšlení a spekulativní básnění.
 - Tímto se však bytí neodhaluje. A nestačí diktátorské zvěstování, vážné vize v osamění, nekomunikativní sdělení ve frázích.
 - Nezávanost nezávislost může zaujmout kterékoli stanovisko. Může provádět metodu nečistě, smýšlet nevědecky a tvářit se vědecky.

Narážky plné očekávání, šepoty, závany tajemnosti jej činí přitažlivým. Skutečná diskuse však není možná; je to jen povídání o tom či onom v dráždivé mnohosti zajímavostí.

(78)

- Smrt je lhostejná. Přejde. Polemika nestojí za to. Lásky a vřelost jsou svěřeny času. Není nic nepodmíněného. Patetika je směšná. Ochota pomáhat v každodenním společenství, ale neochota něčím být a něco činit. Žádný horizont.
- Do těchto klamných nezávislostí můžeme upadnout. K získání skutečné nezávislosti je potřeba uvědomit si její meze:
 - Absolutní nezávislost je nemožná. Názor nám musí být dán.

... jsme nezávislí, jen když jsme zároveň vpleteni do světa.

(79)

- Jako bytí sebou přicházím k sobě až ve vztahu k jinému bytí sebou.
- Být nezávislý vyžaduje účastnit se ve světě a zároveň se neúčastnit.
 - Aristippos: „Vlastním, ale nejsem vlastněn.“
 - Pavel: „Mít jako bychom neměli.“
 - Bhagavadgíta: „Konat dílo, ale neusilovat o jeho plody.“
 - Lao'c: „Jednat nejednáním.“ (79)
- Nezávislost sama se stává ničím. Negativně vyjádřená nezávislost: nestrach, lhostejnost, neochvějnost, neotřesitelnost. Pozitivně vyjádřená nezávislost: bod Já vůbec.
 - ⇒ Obsah nezávislosti není z ní samotné. Nietzsche: Teprve není-li Boha, člověk se pozvedá a neodtéká k Bohu. Jaspers: Teprve pohledem na Boha se člověk pozvedá a nevybíhá do prázdnoty světa.
- Radikální zlo člověka
 - Bible – první hřích; Hegel – sebeodcizení; Kierkegaard – démoničnost zaplétání se do sebe sama.
 - Pavel: Dobré jednání není možné bez vědění a s vědění přichází pýcha – jistota.
- ⇒ Závislost potřebuje pomoci, je závislá na transcenci.
- Možná nezávislost:
 - Neupsat se žádné škole.
 - Nehromadit filosofické vědomosti, nýbrž prohlubovat ji jako pohyb.
 - Přijmout, čím jsem byl a čím jsem se stal a co je mi dáno.
 - Stále vrůstat do dějinného lidského bytí, do světoobčanství.

Proto se musíme odvážit být člověkem a poté činit to, co můžeme, abychom pronikli až k naší naplněné nezávislosti.

...

Filosofování je však školou této nezávislosti, nikoli jejím vlastnictvím.

(81)

XI. FILOSOFICKÉ VEDENÍ ŽIVOTA

- Život se musí nalézt v nějakém řádu. Potom bude proniknut vědomím smyslu. Pak má pevnou půdu v dějinách a v sobě díky vzpomínce a věrnosti.
- Technický svět podporuje sebezapomenutí, takže se člověk cítí jako součástka stroje a začíná-li přicházet k sobě, snaží se ho svět stáhnout zpět do prázdné práce a prázdné zábavy. (83)
- Filosofování, to je rozhodnutí nechat procitnout původ a nalézt cestu zpět k sobě. Bytí je nejprve: Snažit se dostat úkolům a požadavkům dne.
- Nespokojenost s tímto a rozeznání pouhé práce jako cestu k sebezapomenutí a cítit při tom opomenutí a vinu, je vůle k filosofickému vedení života. (83)

Filosofické vedení života jde dvěma cestami: v osamělosti cestou *meditace*, tj. jakýmkoli způsobem zamyšlení, a s lidmi cestou *komunikace*, tj. jakýmkoli způsobem vzájemného porozumění ve společném jednání, rozhovoru i mlčení. (83)

- Důležité je zajišťovat přítomnost původu každodenním hlubokým zamyšlením.
- V náboženství je to kult a modlitba, filosofické zamyšlení nemá svatý objekt, svaté místo a žádnou formu, je osamělé.
- Obsah zamyšlení
 - Sebereflexe
 - Usuzuji o sobě, souhlasím nebo nesouhlasím sám se sebou, nacházím své zásady, připravuji slova pro sebeztracenost v zoufalství, hněvu, nudě.
 - Transcendující zamyšlení
 - Ujišťuji se o autentickém bytí pomocí umění, pokouším se ujistit věčným a nadčasovým, dotknout se původu svobody, proniknout k základu.
 - Co je nyní třeba dělat
 - Denní úkoly se projasňují, když je na jejich pozadí vlastní život ve společenství.
- Výsledek zamyšlení je skutečně založen až v komunikaci.

Filosofie proto požaduje: stále hledat komunikaci, odvažovat se jí bez zábran, obětovat své vzdorné sebepotvrzení, které se vnucuje ve stále nových přestrojeních, žít v naději, že si budu z oddanosti neočekávaně znovu darován. Proto musím stále o sobě pochybovat, nesmím se stát jistým, nesmím se držet nějakého domněle pevného bodu v sobě, který by mne jakoby spolehlivě projasňoval a pravdivě posuzoval. Taková sebejistota je nejsvůdnější formou nepravého sebeprosazování. (84)

- Trojí zamyšlení a bezmezná komunikace ⇒ čistota lásky, skrytý požadavek božství, zjevnost bytí a klid v neklidu, základ v pohromách, rozhodnutí ve vášních, spolehlivost ve svodu.

Je-li filosofování učením umírat, pak právě toto umění je podmínkou správného života. Učit se žít a umět umírat je totéž. (85)

- Filosofování ukazuje sílu myšlení. Ukazuje jí tak, že začíná až na hranicích samotné racionality. „Na těchto hranicích přestává poznání, ne však myšlení.“ (86)
- Nebezpečí zvrácenosti: klid → pasivita, důvěra → klamná víra, umění → útěk ze světa, rozum → lhostejnost. (87)
- Strašlivá hranice: Nechat upadnout do zapomnění, připustit a uznat neprojasnitelné.
- Bytností filosofického vedení života je být-na-cestě. To je možné jen v polaritách:
 - Existujeme-li zcela v dějinnosti, zakoušíme něco z věčnosti.
 - Jako právě určitý člověk nabývám vědomí o lidském bytí obecně.
 - Zakouším-li vlastní dobu jakožto objímající skutečnost, mohu ji uchopit v jednotě dějin.
- Vzmach – v dějinné konkrétních aktech volby, ne v poučkách světónázoru, jednotlivý v komunikaci.
- Realistická zkušenost, vědy, kategorie – pevná země. Filosof po ní projde a pak je na břehu moře, na němž kdesi je to jedno transcendentní. Vyhlíží loď – metodu filosofického myšlení a vedení života. Avšak nedosáhne jí a koná podivné pohyby. Těm na pevnině je pro smích. Ale ne těm, které také zachvátil neklid. (88–89)

XII. DĚJINY FILOSOFIE

- Církev je pro všechny, filosofie pro jednotlivce. Církev filosofií respektovaná, filosofie daleko bezbrannější pro absenci sociálního tvaru.
- Když Církev poskytne věčné státní moci, stává se zlou. Stejně tak filosofie dotýkající se věčné pravdy povznáší bez násilí, avšak jakmile svou pravdu propůjčí moci, svádí k sebeklamu.
- Nezávislá filosofie nikomu nepatří, musí být získávána.
- Studium filosofie trojí:
 - Praktické v každodenním vnitřním jednání.
 - Věčné ve studiu kategorií, věd, metod, systematik.

- Historické v osvojování filosofických tradic.
- Dějiny velmi široké, každý myslitel myslel jinak a za jiných okolností:
 - Upanišady vznikly v indických vesnicích a lesích.
 - Kautilya – ministr zakládající říši.
 - Kanfucius – učitel.
 - Platón – aristokrat v mravně zpustlé obci.
 - Bruno, Descartes, Spinoza – na sebe odkázání lidé.
 - Anselm – spoluzakladatel církevně aristokratické skutečnosti.
 - Tomáš – člen církve.
 - Milokáš Kusánský – kardinál, myslel v jednotě církevního a filosofického života.
 - Machiaveli – ztroskotaný státník.
 - Kant, Hegel, Schelling – v kontextu pedagogického působení.
- K dějinám filosofie se setkáváme tam, kde se jim co nejvíce přiblížíme studiem světa a díla. (91)
- V Číně, Indii a na Západě až po Krista samostatný vývoj. Po vzniku vykupitelských náboženství (800–200 př. Kr.) neustálý úpadek a konsolidace, častá obnova.
- Na Západě silnější pohyb v rozmanitosti a v obnovách.
 - Řecká filosofie – říše typiky a jednoduchého, je potřeba ji zachovávat.
 - Křesťansko-středověká filosofie – od biblického náboženství k jeho myšlenkovému porozumění. Od zjevení k teologii. U tvořivých myslitelů je náboženství a filosofie totéž (Pavel, Augustin, Luther). Naším úkolem je uchovat tajemství křesťanství živé.
 - Novější evropská filosofie. Společně s moderní přírodovědou. Kepler, Galilei a Bruno, Spinoza. Autentická věda, osobní svoboda duše.
 - Filosofie německého idealismu. Lessing, Kant → Hegel, Schelling – největší dosavadní kontemplativní hloubka.
 - Do 17. stol. ovlivněno antickou, biblí a Augustinem. Pak se chce člověk bez dějin zakládat na vlastním rozumu.
 - Ve 20. stol. vědecká pověra, rozptýlené technické vědění ⇒ zapominání tradice.
 - Kierkegaard a Nietzsche – epochální představitelé nevidaného typu. Spjatí s krizí doby. Pak Marx, který všechny překonal v působení na masy.
 - Extrémní otrásající otázky jdou k jádru, k původu, k existenci. (93)
- Dějiny filosofie povrchní, je potřeba sledovat hlubší celkové souvislosti:
 - Otázka jednoty dějin filosofie
 - Jednotlivé problémy: Tělo vs. duše.
 - O toto se pokusil Hegel. Selektivně, nepoctivě.

Žádná konstrukce dějin filosofie jakožto smysluplně konsekventní řada stanovisek se neshoduje s historickou skutečností.

(94)

- Každý rámec je rozlamován genialitou jednotlivých filosofů.
- Otázka po počátku a jeho významu

Vždy nutná cesta k původu na sebe chybně bere podobu cesty k odhalení počátků.

(94)

- Proto odkazování → první křesťané, → před Sokratovští filosofové, → Buddhovo učení.
- Absolutní počátek nedosažitelný. Dějiny nám zpřístupňují jen uchované.
- Otázka vývoje a pokroku ve filosofii.
 - Lze sledovat posloupnost postav (Sokrates – Platon – Aristoteles; Kant – Hegel; Locke – Hume). Je zavádějící, domníváme-li se, že pozdější uchoval a překonal předchozího.
 - Jsou různá období. Světy duchovní výměny, stagnace, pozvolné pokračování.
 - Není totální vývoj. Jsou nenahraditelná díla. Filosofie je jako umění v nenahraditelnosti děl, jako věda ve stále vědomějším užívání hromaděných kategorií a jako náboženství ve

vyšlovování původní víry. (95)

- V dobách temna filosofové prvního řádu: Plótinós, Scotus Eriugena.
- Otázka hierarchie
 - Souvislosti smyslu, kterých dosáhli jen nemnozí. Jsou vrcholy, zářivější hvězdy. Je také rozdíl mezi míněným a psaným. Co si všichni myslí, může být rozvedeno jako nevyčerpatelná myšlenka.
- Tradice je úcta k velkým dílům a k velkým myslitelům. Nelze jí být jednoznačně poslušen. (96)
- Vrcholem proniknutí do historie je srozumění původu. Teprve pak se dějiny stávají zrcadlem mého vlastního myšlení, jinak je pouze zprávou o omylech a kuriozitách. Dějiny dodávají odvahu.
- Filosofii minulosti nelze přijímat za vlastní.

Smyslem filosofování je přítomnost. Máme jen skutečnost, zde a nyní. Co svým uhýbáním promeškáme, se už nikdy nevrátí, a promarníme-li sami sebe, pak ztratíme také bytí. Každý den je cenný: okamžik může být vším.

Proviníme se na svém úkolu, rozplyneme-li se v minulosti nebo v budoucnosti. Jen skrze přítomnou skutečnost je přístupno bezčasí, jen uchopením času dospíváme tam, kde veškerý čas zmizel.

(97)

DODATEK

1. O STUDIU FILOSOFIE

- Obsahuje tři cesty:
 - Účast na vědeckém výzkumu
 - Studium velkých filosofů
 - Každodenní svědomitost ve vedení života
- Kdo vynechá jednu z cest, nedojde k pravému a jasnému filosofování.
- Jakou vědu? Kterého filosofa? Jak žít? To musí promyslet každý sám. (100)

2. O FILOSOFICKÉ ČETBĚ

- Čtenář chce rozumět. Musí rozumět věci, nejen řeči. Je třeba soustředit se na věc i na autorovo mínění.
- Tři kantovské požadavky: „myslet samostatně, myslet ze stanoviska každého druhého, myslet v souladu se sebou samým.“ (101)

Vlastní filosofování jakoby šplhá po historických postavách. Rozuměním jejich textům se sami stáváme filosofy.

(101)

3. KONCEPCE DĚJIN FILOSOFIE

- Koncepce mají různé cíle. Skládání obrazu je samo filosofováním.
- První celé dějiny vysvětlil Hegel. Ten je ale se vším minulým hotov, neboť věří, že vše prohlédl.
- Četba koncepce: nepropadnout pouze jedné, přečíst vykládané téma v jeho původním znění.
- [Dále autor uvádí seznam doporučené četby.]

4. TEXTY

- [Jmenný seznam opatřený stručným komentářem k jednotlivým filosofům.]

5. VELIKÁ DÍLA

- Některá díla nekonečná. Je v nich víc, než autor věděl.
- Např. Platón, Kant, Hegel.

Jedna stará rada zní, že se má studovat Platón a Kant, a tím že se dosáhne všeho bytostného. S tím souhlasím.

(115)